

Wyrok z dnia 26 marca 2007 r.

I PK 262/06

Przepis art. 73 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) dotyczy także nabycia uprawnień emerytalnych na ogólnych zasadach.

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, Sędziowie SN:
Józef Iwulski (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 marca 2007 r. sprawy z powództwa Alicji M. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w K. o ustalenie, na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 9 maja 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 11 października 2005 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił powództwo Alicji M. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w K. o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. Sąd Rejonowy ustalił, że powódka nabyła prawo do emerytury zarówno na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.), jak i w oparciu o art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Powódka legitymuje się 30-letnim stażem pracy, w tym 20-letnim w warunkach szczególnych, a także ukończyła 60 lat życia i posiada okres składkowy wraz z nieskładkowym w wymiarze co najmniej 20 lat. W ocenie Sądu Rejonowego, wyklucza to możliwość ubiegania się przez powódkę o urlop zdrowotny. Sąd Rejonowy powołał się na treść art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela, stanowiącego, że pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż rok do nabycia prawa do emerytury, płatny urlop dla poratowania zdrowia nie może być udzielony na okres

dłuższy niż do końca miesiąca kalendarzowego poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne. W ocenie Sądu pierwszej instancji, dla oceny zasadności powództwa nie ma znaczenia, że powódka nie przeszła na emeryturę, skoro nabycie prawa do emerytury i skorzystanie z tego prawa nie są instytucjami tożsamymi, a ustawa wiąże udzielenie nauczycielowi urlopu zdrowotnego z nabyciem prawa do emerytury, a nie ze skorzystaniem z tego uprawnienia.

Wyrokiem z dnia 9 maja 2006 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił apelację powódki. Analizując treść art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela, Sąd odwoławczy wskazał, że w przypadku złożenia wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia przez nauczyciela, który nabył już prawo do emerytury, urlop ten nie mógłby zostać w ogóle udzielony, bowiem jego wymiar byłby wtedy równy zeru. Zdaniem Sądu Okręgowego, w art. 73 Karty Nauczyciela określenie „nabycie prawa do emerytury” użyte jest w takim samym znaczeniu, w jakim jest rozumiane na gruncie przepisów dotyczących świadczeń emerytalno-rentowych. Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, prawo do świadczeń powstaje w dniu spełnienia wszystkich warunków, od których jest uzależnione. Stosownie do art. 24 ust. 1 i art. 27 ustawy o emeryturach i rentach, osiągnięcie przez kobietę wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat nie zawsze stanowi warunek konieczny nabycia prawa do emerytury. Wiele przepisów szczególnych, w tym art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, określa warunki nabycia prawa do emerytury przez osoby, które nie osiągnęły wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat. Na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym dwudziestoletni okres wykonywania pracy w szczególnym charakterze, mogą przejść na emeryturę po rozwiązaniu stosunku pracy na swój wniosek. W takim przypadku nauczyciel nabywa prawo do emerytury w dniu, w którym osiągnął wskazany w tym przepisie okres zatrudnienia. Natomiast rozwiązanie stosunku pracy jest jedynie przesłanką skorzystania z prawa do emerytury. Przejście na emeryturę jest uzależnione od woli ubezpieczonego, który nie musi skorzystać z tego prawa, zatem następuje po złożeniu stosownego wniosku. Natomiast nabycie prawa do emerytury nie zależy od woli ubezpieczonego, lecz od ziszczenia się przesłanek ustawowych. W rozpoznawanej sprawie powódka nabyła uprawnienia emerytalne, zarówno na podstawie Karty Nauczyciela, jak i na zasadach ogólnych, w związku z czym od daty nabycia tych uprawnień (choć nie przeszła na emeryturę) nie jest możliwe udzielenie jej urlopu dla poratowania zdrowia. W dniu wystawienia przez stronę pozwaną za-

świadczenia z 20 września 2004 r. o prawie do ubiegania się o urlop dla poratowania zdrowia, powódka legitymowała się już uprawnieniem do emerytury, toteż zaświadczenie to zostało wystawione sprzecznie z obowiązującymi przepisami i nie może stanowić przesłanki nabycia prawa do urlopu.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniosła powódka, zarzucając błędną wykładnię art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela polegającą na przyjęciu, że „pomimo zasady równego traktowania pracowników, wskazanej w art. 18a i nast. Kodeksu Pracy sądy obu instancji uznały, iż przepis ten pozwala na odmowę udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia nawet wówczas, gdy pracownik nie skorzystał w dacie złożenia wniosku o urlop z uprawnień emerytalnych, a tylko ukończył określony wiek i pracował przez czas wymagany dla nabycia uprawnień emerytalnych”. W uzasadnieniu skargi powódka wywiodła, że użyte w art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela pojęcie „nabycie prawa do emerytury” należy interpretować jako „skorzystanie z prawa do emerytury”. Wykładnia przyjęta przez Sąd Okręgowy - zdaniem skarżącej - prowadzi do wniosku, że nauczycielowi, który ukończył określony wiek, z którym przepisy prawa wiążą uprawnienia emerytalne, nie wolno skorzystać z urlopu dla poratowania zdrowia, gdyż może albo udać się na emeryturę, albo nadal pracować. Urlop dla poratowania zdrowia ma służyć odzyskaniu zdolności do pracy. Sąd Okręgowy pominął, że uposażenia nauczycieli choć niskie, są jednak wyższe niż świadczenie emerytalne. W takich realiach ekonomicznych interpretacja art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela wywiedziona przez Sąd Okręgowy „doprowadza do sytuacji, w której starszy wiekiem nauczyciel, który chce dalej pracować, ale z uwagi na stan zdrowia powinien udać się na urlop dla poratowania zdrowia, jest zmuszany do przejścia na emeryturę i odmawia mu się prawa do dalszej pracy, kreując niejako nakaz korzystania z uprawnienia emerytalnego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu, bowiem podniesiony w niej zarzut naruszenia prawa materialnego, dotyczący błędnej wykładni art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela (w Kodeksie pracy w ogóle nie ma wskazanego w skardze art. 18a), jest bezzasadny. Przepis ten w brzmieniu nadanym z dniem 31 sierpnia 2004 r. przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 179, poz. 1845) stanowi, że nauczycielowi,

któremu do nabycia prawa do emerytury brakuje mniej niż rok, urlop dla poratowania zdrowia nie może być udzielony na okres dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne. Przed tą zmianą, art. 73 ust. 1 zdanie drugie Karty Nauczyciela stanowił, że nauczycielowi, któremu do nabycia prawa do emerytury brakowało mniej niż rok, płatny urlop dla poratowania zdrowia nie mógł być udzielony na okres dłuższy niż do końca miesiąca kalendarzowego poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel przechodzi na emeryturę. O ile więc w poprzednim brzmieniu przepisu okres, na który można było nauczycielowi udzielić urlopu dla poratowania zdrowia ograniczony był „nabyciem prawa do emerytury” i „przejdziem na emeryturę”, o tyle w nowym jego brzmieniu jest on wyznaczony „nabyciem uprawnień emerytalnych”. Pojęcia „przejdzie na emeryturę” i „nabycie uprawnień emerytalnych” nie są tożsame, na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy. Przepisy Karty Nauczyciela nie definiują pojęcia „nabycie uprawnień emerytalnych”, a zatem trzeba nadać mu znaczenie przyjęte w przepisach ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z art. 100 ust. 1 tej ustawy, prawo do świadczenia emerytalnego powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Nabycie prawa do emerytury następuje więc z chwilą spełnienia ostatniego z wymaganych warunków i nie ma na to wpływu wola osoby ubezpieczonej. Prawo do emerytury powstaje z mocy prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2001 r., II UKN 136/00, OSNAPiUS 2002 nr 18, poz. 441). Z reguły datą nabycia tego prawa jest dzień osiągnięcia wieku przewidzianego w ustawie (np. wynoszącego dla kobiet 60 lat - art. 24 ust. 1 i art. 27 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach). Żaden przepis ustawy o emeryturach i rentach nie nakazuje przejścia na emeryturę z chwilą spełnienia warunków do jej nabycia, a więc decyzja w tym przedmiocie zależy od woli ubezpieczonego, który może złożyć wniosek o emeryturę, jak też może go nie składać. Ubezpieczony, który spełnia warunki określone ustawą, nabywa prawo do emerytury (uprawnienia emerytalne), choć nie przechodzi na emeryturę (nie dochodzi do rozwiązania stosunku pracy). Zgodnie z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach, prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Inaczej mówiąc, nabycie prawa do emerytury jest niezależne od kontynuowania zatrudnienia, a jedynie do czasu rozwiązania stosunku pracy ulega ono zawieszeniu.

Wątpliwości w tym zakresie może budzić nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, gdyż przepis ten wymaga nie tylko spełnienia określonych warunków co do stażu pracy, ale także stanowi o przejściu na emeryturę po rozwiązaniu stosunku pracy na wniosek nauczyciela (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1994 r., I PZP 24/94, OSNAPiUS 1994 nr 5, poz. 82; PiP 1995 nr 8, s. 111 z glosą P. Kucharskiego; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2001 r., I PKN 633/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 380; OSP 2004 nr 7-8, poz. 87 z glosą P. Kucharskiego; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2003 r., I PK 72/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 366; OSP 2005 nr 6, poz. 85 z glosą P. Kucharskiego, a także wyroki Sądów Apelacyjnych w Szczecinie z dnia 10 sierpnia 2005 r., III AUa 468/05, OSA 2006 nr 11, poz. 35 oraz w Katowicach z dnia 16 czerwca 2005 r., III AUa 123/04, LEX nr 164637). Rozstrzygnięcie tych wątpliwości nie jest jednak w rozpoznawanej sprawie niezbędne. Przepis art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela nie rozróżnia bowiem podstaw nabycia uprawnień emerytalnych, a więc dotyczy zarówno nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej (szczególnej) na podstawie art. 88 ust. 1 tej ustawy, jak i nabycia uprawnień emerytalnych na ogólnych zasadach. Z ustalonego przez Sąd Okręgowy stanu faktycznego (którym Sąd Najwyższy jest związany - art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że powódka w dacie złożenia wniosku o urlop zdrowotny (we wrześniu 2004 r.) legitymowała się nie tylko 30-letnim okresem zatrudnienia, w tym 20-letnim okresem pracy nauczycielskiej (przesłanki nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela), ale także spełniała przesłanki nabycia uprawnień emerytalnych określone w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach. Powódka nabyła więc prawo do emerytury (uprawnienia emerytalne) na ogólnych zasadach przed złożeniem wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, a więc zgodnie z art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela, urlop ten w ogóle nie mógł być jej udzielony, skoro jego okres nie może być dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne.

Zarzut naruszenia zasady równego traktowania pracowników (należy rozumieć, że przez art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela) nie podlegał rozważeniu wobec braku wskazania w skardze kasacyjnej odpowiednich podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====